

Oslo, 4. november 2009

Til Norsk Presseforbund
v/ Pressens faglige utvalg

Postboks 46 Sentrum
0101 Oslo

Etter å ha sett programinnslaget om barn av lesbiske mødre i **Schrödingers katt** i NRK 1 torsdag 29. oktober 2009, tillater jeg meg å sende en klage til Pressens faglige utvalg.

Jeg har også sett programmet og dets presentasjon på NRKs nettside. I tillegg har jeg lest den artikkelen som var bakgrunnen for programmet: "Psychiatric status among stepchildren and domestic and international adoptees in Denmark", publisert i *Scandinavian Journal of Public Health* 2009:1-9.

"Barn av lesbiske klarer seg best", kunne vi lese på NRKs nettside som presenterer programmet. I innledningen til programmet, fikk seerne vite at undersøkelsen som nå skulle presenteres var "en verdensnyhet".

Programmet bestod i hovedsak av intervjuer med forsker Merete Laubjerg, en av forfatterne til undersøkelsen av adopterte barn, og med lederen for Stork-klinikken i Danmark – ispedd gamle klipp fra et intervju med den norske filosofen Nina Karin Monsen, tatt i forbindelse med tildelingen av Fritt Ord-prisen i vår.

Etter mitt skjønn var programmet manipulatorisk og misvisende.

1) Nina Karin Monsens uttalelser i programmet var tatt ut av sin sammenheng og klippet inn. Hun fikk ikke kommentere noe av det som fremkom i programmet til tross for at hun på forhånd hadde ytret ønske om dette. Programmets hensikt synes å være å stille den danske Stork-klinikkens engasjement for å skaffe lesbiske mødre barn ved hjelp av anonym sæddonor i kontrast til engasjementet til motstandere av slik inseminasjon. Programmet hadde en tydelig ideologisk agenda, men var plassert innenfor en vitenskapelig setting (et populærvitenskapelig program) uten at saklige motforestillinger til undersøkelsen og Stork-klinikkens virksomhet fikk komme til uttrykk i programmet.

2) Stork-klinikkens virksomhet er privat drevet av en jordmor og i strid med lover og regler som gjelder for det offentlige helsevesenet og for leger i Danmark og Norge. I Norge er inseminasjon med anonym donorsæd forbudt. Dette ble ikke opplyst i programmet.

Intervjuet med Stork-klinikkens fornøyde leder (som selv er lesbisk med en 10 år gammel gutt) ble akkompagnert av bilder med smilende barn av lesbiske mødre, fremvisning av metalltanker med sæd som inneholdt "mange tusen potensielle barn" m.m. – uten at noen problematiserende spørsmål ble stilt fra NRKs side. Den kritiske journalistikken var helt fraværende i denne sammenhengen, noe som gav programmet et sterkt propagandapreg.

3) På internettsiden er programmet omtalt under overskriften "De beste foreldrene er de lesbiske" – en generell konklusjon som det på ingen måte er grunnlag for i undersøkelsen. Det innrømmes da også svart på hvitt i den vitenskapelige artikkelen. Fordi tallmaterialet om barna med lesbisk mor er så lite, kan vi på side 7 i artikkelen lese at "... the number is too small to draw any final conclusions." I *Schrödingers katt* ble alle slike reservasjoner glemt, både av Laubjerg selv og av programlederen. I programmet trakk man tvert imot vidtrekkende og allmenngyldige slutninger om at barn med to mødre har færre problemer enn andre barn.

I intervjuet på nettsiden viser Merete Laubjerg til undersøkelsen og sier at "de barna som vokste opp med to mødre, i et lesbisk forhold, hadde det bedre enn andre barn". Hun fortsetter: "Grunnlaget for konklusjonen er overbevisende nok. Rundt 13 500 adoptivbarn deltok i undersøkelsen, og tallene ble sammenliknet med 840 000 barn i tradisjonelle familier med en mor og en far. Barna som hadde to mødre skilte seg klart ut."

Dette gir inntrykk av at 13 500 barn som har vokst opp med to lesbiske kvinner, har deltatt i undersøkelsen, noe som er helt galt. Det faktiske tallet er 387 barn.

Undersøkelsen som var basis for TV-programmet, er basert på et nasjonalt register i Danmark og omfatter

adoptivbarn som er født mellom 1978 og 2005. Prosjektet gikk ut på å finne ut hvor stor prosentandel adoptivbarn som hadde vært i kontakt med det psykiatriske helsevesen i perioden mellom 1992 og 2008. Som sammenlikningsgrunnlag brukte man data for ikke-adopterte barn. Det totale antall barn i undersøkelsen er 853 513, av disse var 839 989 ikke-adopterte og 13 524 adopterte.

4) I undersøkelsen ble de adopterte barna delt opp i 7 undergrupper. Én av disse gruppene var barn i registrerte partnerskap (lesbiske par) der den ene kvinnen hadde adoptert barnet til den andre (stebarnsadoptsjon). Som nevnt dreide deg seg i alt om 387 slike barn. Ca to prosent (dvs ni barn) i denne gruppen hadde vært i kontakt med det psykiatriske helsevesen i løpet av barndommen. I TV-programmet ble disse tallene ikke nevnt.

Undersøkelsen viste at i alle undergrupper hadde adoptivbarn en høyere forekomst av kontakt med det psykiatriske helsevesen enn ikke-adopterte barn, med unntak for den sistnevnte gruppen – der forekomsten var lavere.

I tillegg til at det er uholdbart å trekke allmenngyldige slutninger på grunnlag av 9 barn som har vært i kontakt med psykiatrien, er det selvsagt en gedigen feilslutning å hevde at barns generelle velferd og helse kan måles på om man en gang i løpet av barndommen har vært i kontakt med det psykiatriske helsevesenet. I Schrødingers katt reflekterte man ikke over slike innlysende sannheter i det hele tatt.

5) I tillegg til det som er sagt ovenfor, hører også andre problematiserende faktorer med i en seriøs analyse av den danske undersøkelsen. Noen eksempler:

- Etersom barn i lesbiske partnerskap har vært et sjeldent fenomen inntil for få år siden, må en regne med at de fleste av barna i undersøkelsen har lav alder. Psykiatriske problemer kommer ofte ikke til syne før barna er eldre, evt voksne.

- Lesbiske foreldre i partnerskap er svært oppmerksomme på den kritikken som er blitt rettet mot de oppvekstvilkår som barn får i slike sammenhenger. En konsekvens kan være at de vil nøle med å innrømme problemer og å ta barn med til psykiatrisk rådgivning.

- Barn i lesbiske partnerskap har fått sæd fra menn som er utvalgt etter kvalitetskriterier som gjør at arveegenskapene kan være bedre enn gjennomsnittet. Psykiatriske problemer har ofte en arvelig årsakskomponent.

6) At Merete Laubjerg har en klar ideologisk målsetting med sin forskning, kommer tydelig frem når hun uttrykker håp om at "rapporten vil føre til større aksept for homofile familier". Da hun ble spurt om hun trodde at undersøkelsen ville ha gitt samme resultat dersom barna hadde vokst opp med to menn, svarte hun bekreftende – uten noe som helst empirisk grunnlag å uttale seg på.

Min konklusjon er denne:

NRK har i en vitenskapelig setting misbrukt både Nina Karin Monsen og den danske undersøkelsen til å fremme en bestemt holdning til et kontroversielt verdipolitisk tema, uten å gi anledning til kritiske røster. Samtidig har NRK gitt positiv reklame til Stork-klinikken, som driver en virksomhet som er forbudt i Norge.

Jeg vil be Pressens faglige utvalg om å vurdere NRK-programmet og dets presentasjon på nettet.

Jeg viser til følgende punkter i **Vær Varsom-plakaten**:

I punkt 1.2 pekes det på «et spesielt ansvar for at ulike syn kommer til uttrykk». Dette er ikke ivaretatt.

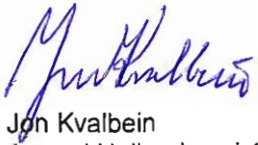
I punkt 3.2 vises det til at det skal kontrolleres at kildeopplysninger er korrekte. Både programmet og forhåndsomtalen inneholder generelle påstander som det ikke er dekning for i undersøkelsen, som direkte advarer imot å gjøre nettopp dette.

I punkt 3.3 heter det at premissene skal klargjøres. Det er ikke gjort når det gjelder intervjuinnslagene med Nina Karin Monsen.

Hun har heller ikke fått tilbud om å kommentere intervjuet med de øvrige deltakerne i programmet, som på sin side fikk kommentere hennes løsrevne sitater fra et tidligere intervju. Det vises til pkt 4.14.

Jeg viser til reglene for hvem som kan klage. Nina Karin Monsen har lest gjennom dette klagebrevet før det ble sendt, da hun er omtalt og berørt i deler av klagen. Hun har samtykket i at klagen blir sendt, og vil bekrefte dette skriftlig til Pressens faglige utvalg.

Med hilsen

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Jon Kvalbein', is written over a light blue rectangular background.

Jon Kvalbein
Amund Hellands vei 17,
1165 Oslo,
Telefon 22 29 04 16